

CHARLOTTE BERADT
Rüyaların Üçüncü Reich'i

CHARLOTTE BERADT 1907'de Brandenburg'da Yahudi bir ailede doğdu. Genç yaşta gazeteciliğe başladı. Üye olduğu Almanya Komünist Partisi'nden, Stalinistleşme süreci içinde ayrıldı. 1933'te nasyonal sosyalistlerin iktidara gelmesi üzerine ABD'ye iltica etti. Bir süre kuaförlükle geçindi. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden sonra New York'ta yaşamaya devam ederken ileri yaşına kadar Almanya gazete ve radyolarına işler yaptı. Arkadaşlık ettiği Hannah Arendt'in bazı yazılarını Almancaya çevirdi. 1966'da yayımladığı ilk (ve tek) kitabı *Rüyaların Üçüncü Reich'i* büyük ilgi gördü, birçok dile çevrildi. 1986'da New York'ta öldü.

Das Dritte Reich des Traums

© 2016 Suhrkamp Verlag, Berlin

İletişim Yayınları 3441 • Politika Dizisi 248

ISBN-13: 978-975-05-3678-6

© 2024 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2024, İstanbul

EDITÖR Tanıl Bora

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Nebiye Çavuş

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

CHARLOTTE BERADT

Rüyaların Üçüncü Reich'i

Das Dritte Reich des Traums

YAYINA HAZIRLAYAN VE SONSÖZ

Barbara Hahn

ALMANCADAN ÇEVİREN

Aslı Önal

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	7
BİRİNCİ BÖLÜM	
Rüyaların Üçüncü Reich’i: Ortaya Çıkış Hikâyesi	9
İKİNCİ BÖLÜM	
Bireyin Yeniden İnşası veya “Duvarsız Hayatlar”	23
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
Bürokratik Korku Masalları veya “Artık Hiçbir Şeyden Keyif Almıyorum”	37
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
Sıradan Bir Günün Gecesi veya “Kendim Bile Anlamayım Diye”	43
BEŞİNCİ BÖLÜM	
Anti-Kahraman veya “Ve Tek Kelime Dahi Etmiyorum”	51
ALTINCI BÖLÜM	
Koro veya “Yapabileceğin Bir Şey Yok”	59
YEDİNCİ BÖLÜM	
Doktrinler Kendi Başına Hareket Etmeye Başladığında veya “Sarışınlar Reich’inde Bir Esmer”	87

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Eyleme Geçenler veya “İstemek Yeterli!” 79

DOKUZUNCU BÖLÜM

Gizli Arzular veya “Son Durak Heil Hitler” 93

ONUNCU BÖLÜM

Aleni Arzular veya “Onu Yanımızda İstiyoruz” 103

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Yahudilerin Rüyalari veya “Gerekirse Çöpe Yer Açarım” 111

“Diktatörlük Altında Düşler”

CHARLOTTE BERADT 127

Resmî makam, yasa ve kararnamelere ilişkin rüyalar 128

Utanç korku ile birleşir 130

Yeraltında faaliyet gösterenlerin rüyaları 132

Geleceği öngören rüyalar 133

Bilinçdışı arzuların rüyaları 135

SONSÖZ

“Totalitarizm Tarihine Ufak Bir Katkı”

BARBARA HAHN 139

TEŞEKKÜR

Bu kitabı yazma yolunda ilk adımımı, Roland H. Wiegstein'in desteğiyle attım. Karl Otten'in¹ tavsiyesi üzerine, topladığım rüyalardan oluşan bir seçkiyi okuyan Wiegstein, bunları Westdeutscher Rundfunk tarafından yayımlanacak "Terör Rüyaları"² isimli program için bir araya getirmem yönünde beni teşvik etti.

Bu program sayesinde elimdeki tüm bu materyalin varlığından haberdar olan ve beni elinizdeki *Rüyaların Üçüncü Reich'i* kitabını yazmaya ikna eden Martin Gregor-Dellin'e minnettarım.

CHARLOTTE BERADT
New York, Ekim 1965

-
- 1 Karl Otten'in kitabın ortaya çıkışında oynadığı rol hakkında bkz. "Sonsöz", s. 141.
 - 2 "Terör Rüyaları" isimli radyo programı, 21 Mart 1963 tarihinde WDR tarafından yayınlanmıştır.

Rüyaların Üçüncü Reich'i: Ortaya Çıkış Hikâyesi

Rüyada, geceleyn görümde, insanları derin bir uyku bastırduğunda, yataklarında uyuklarken, onların kulaklarını açar, korkutur ve tevbih eder.¹

– *Eyüp Kitabı*

Almanya'da hâlâ bir özel hayatı olan tek kişi, uykusundaki kişidir.²

– Robert Ley, NSDAP Teşkilat Başkanı

Orta ölçekli bir fabrikanın sahibi altmış yaşlarındaki Herr S., Hitler'in iktidara gelmesinden üç gün sonra, fiziksel olarak kimse ona elini bile sürmediği halde paramparça olduğu bir rüya görür. Sonraki yıllarda siyaset bilimciler, sosyologlar ve tıp uzmanlarının totaliter rejimin doğası ve insana etkisine ilişkin ortaya koyacakları çıkarımları, Herr S. gördüğü o kısacık rüyada, uyanırken yapabileceğinden çok daha net ve ustalıkla bir biçimde betimler. Herr S. rüyasında şunları görmüştür:

1 *Eyüp Kitabı*, 33:15, Martin Luther'in çevirisinden.

2 Hannah Arendt, *Elemente und Ursprünge totaler Herrschaft*, Münih, 1955, s. 542 (“Das zeitweilige Bündnis zwischen Mob und Elite”) [Türkçesi: “Ayaktakımı ile Seçkinler Arasındaki Geçici İttifak”, *Totalitarizmin Kaynakları III: Totalitarizm*, çev. İsmail Serin, İletişim Yayınları, 2014].

Goebbels fabrikama geliyor. Tüm işçileri yüzleri birbirlerine dönük olacak şekilde sağlı sollu iki sıra halinde diziyor. Ben de ortalarında durup Nazi selamı vermek üzere kolumu kaldırmak zorundayım. Kolumu milim milim yukarı kaldırmam tam yarım saatimi alıyor. Goebbels verdiğim mücadeleyi bir tiyatro oyununu izlemiş gibi izliyor; ama yüzünde ne bir onaylama ne de bir tenkit ifadesi var. Kolumu nihayet havaya kaldırmayı başardığımda ise ağzından sadece şu üç kelime dökülüyor: “Sizin selamınızı istemiyorum.” Sonra arkasını dönüp kapıya doğru yürüyor. Orada, kendi fabrikamda, işçilerimin gözü önünde, kolumu yukarı kaldırmış bir halde rezil oluyorum. Goebbels topalayarak dışarı çıkarken, biri diğerinden daha kısa olan ayağına bakıp yere yığılmaktan son anda kurtuluyorum. Uyanıncaya kadar orada o halde bekliyorum.

Herr S., dik başlı, kendine güvenen, belki biraz da müstebit bir adamdı. Yirmi küsur yıldır kendisi gibi Sosyal Demokrat Parti üyesi olan arkadaşlarımı istihdam ettiği fabrikası, onun her şeyiydi. Rüyasında yaşadığı deneyim, 1933 yılında bu rüyayı gördükten birkaç hafta sonra bana anlattığında hemencecik tanımlayıverdiğim haliyle, “psikolojik bir işkence” idi. Ne var ki bugün daha geniş bir bakış açısıyla geriye dönüp baktığımızda, bu net ve olağanüstü derecede keskin imgeler üzerinden, totaliter rejimin bireyler üzerinde kurduğu baskının yol açtığı yabancılaşma, köksüzleşme, izolasyon, kimliksizleşme ve hayatın olağan akışında meydana gelen süreksizliği gayet iyi görebiliyoruz (bugün bu saydığımız kavramlar, bir yandan gündelik dilde artık tümüyle sıradanlaşmış, öte yandan ziyadesiyle mitleştirilmiştir). Herr S. rüyasında, kendini özdeşleştirdiği fabrikasında küçük düşürülüp itibarsızlaştırılır; üstelik bu olay, bir yandan onun ezelden beridir benimsemiş olduğu siyasi inanış-

ları temsil eden, bir yandan da onu babacan bir figür olarak gören işçilerinin gözü önünde yaşanır. Dahası Herr S.'nin hayata karşı duruşunu belirleyen en mühim şey, insanların gözündeki itibarıdır. Yaşadığı olay onu, kendi kurduğu temellerden yoksun bırakır, kimlik duygusunu yok eder ve süreklilik hissini zedeler. Salt hayatın gerçeklerine değil, artık özgünlüğünü yitirmiş olan kendi şahsiyetine de yabancılaşır.

Bu adamın rüyasında canlandırdığı psiko-politik olgular, doğrudan hayatın içinden alınmıştır; gerçek bir siyasi gelişme olan Hitler'in iktidara geliş sürecinde yaşadığı birkaç günü tasvir eder. Rüyası o kadar gerçeğe uygundur ki her iki yabancılaşma türünü bünyesinde barındırır: çoğu kez birbiriyle eş tutulan veya karıştırılan, kişinin kendi çevresine ve kendi benliğine yabancılaşması. Herr S. gördüğü rüyadan net bir sonuç çıkarır: Kendinden bekleneni yapmaya çalışırken yaşadığı aleni aşağılanma, totaliter düzene, siyasi oyuna, devletin tebaasının iradesini kırmak için özel olarak tasarladığı soğuk ve alaycı imtihana bir nevi kabul töreninden ibarettir. Fabrikatörün onursuzca gözden düşüşü aynı anda hem amaçsız hem hepten anlamsız olduğundan, gördüğü bu rüya, totaliter rejimin itaatkâr tebaasını nasıl ürettiğine ilişkin kusursuz bir mesel ortaya koyar. Sonunda kolunu aşağı indiremeyecek kadar güçsüzleştiği ve yalnızca Goebbels'in biri diğerinden daha kısa olan ayağına mesnetsiz bir intikam duygusuyla bakarak ayakta durabildiği o anda egosu, kurulan yeni düzene yol açmak zorunda kalan köhne bir bina gibi, en modern araçlar kullanılarak sistematik bir biçimde yıkılmış olur. Başına gelenler ne denli üzücü de olsa, burada yaşanan şey ne bir trajedir ne de fars öğelerinden yoksundur. Nitekim bu rüya bireysel yazgıyla ilgili bir meseleden ziyade, Herr S.'nin geçirmek zorunda kaldığı dönüşüm sürecine ilişkin tipik bir olay olarak görül-

melidir. Fabrikatör burada bırakın kahramanlığını, insanlığını bile yitirmiştir.

Gördüğü rüya, fabrikatörün yakasını bırakmadı ve her defasında daha başka aşağılayıcı ayrıntılarla kendini yineleyip durdu. “Kolumu kaldırmak için öyle büyük bir çaba sarf ediyordum ki yüzümden gözyaşları gibi ter akıyordu; bu halimle, sanki Goebbels’in karşısında ağlıyormuş gibi görünüyordum.” Başka bir seferinde: “Teselli verirler umuduyla işçilerime bakıyordum, ne var ki yüzlerinde ne kınayıcı ne küçümseyici, salt bomboş bir ifade oluyordu.” Bir seferinde de rüyasındaki görüntü rahatsız edici biçimde net ve enikonu kitabydı: Yarım saat boyunca kolunu kaldırmaya çalışırken omurgası kırılıyordu.

Gördüğü bu rüya neticesinde Herr S.’nin düşkün bir adama dönüştüğü yahut tam tersi, halihazırda öyle bir adam olduğu için bu rüyayı gördüğü gibi bir sonuç çıkarılmamalıdır. İçinde yaşadığı siyasi koşullar kendisine ıstırap verse de, özgür ve nispeten cesur bir adam olarak kalmış ve uzunca bir süre fabrikasında herhangi bir sorunla karşılaşmadan çalışmıştı. Ne var ki gördüğü rüya fabrikatör üzerinde derin bir etki, kendi tabiriyle, bir “yara izi” bırakmıştı. Sık sık tekrar eden bu rüya, saplantılı ruh halini tanımlayan patolojik dünyaya bir geri çekilmeden ziyade, adamın etrafında gelişen baskı atmosferinin bir göstergesi olarak okunmalıdır. Rüyanın sahibi sadece sezgisel olarak farkında olsa da, bu baskının doğası ve etkileri mantıksal bir biçimde gözler önüne seriliyordu. Siyasetten bahsettiğimiz bir sohbet esnasında bana rüyasını anlatırken gözle görülür şekilde hüzünlenmiş, yüzü kızarmış ve sesi titremeye başlamıştı.

1933 yılında Almanya’yı terk ettikten sonra aylar boyu bu tür rüyalar görmeye devam eden Paul Tillich de bunların arasında bıraktığı etkilerin ayırdındaydı ve şöyle diyordu: “Varoluşumuzun tamamen değiştiği hissiyatıyla uyanıyordum.